

GELIJKE KANSSEN: EEN NIEUWE FASE IN HET MIGRANTENBELEID?

Wie de conjunctuur van het migrantenbeleid in België opvolgt, zou het jaar 1994 kunnen bestempelen als een jaar van 'consolidatie en institutionalisering' van vroeger genomen beleidsbeslissingen of misschien in termen van wielrennerstaal, als de laatste rechte lijn vóór de eindstreep – die dan zou overeenkomen met een 'duurzaam en optimaal functionerend migrantenbeleid'.

Het parcours van het migrantenbeleid in ons land sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog is inderdaad nogal bewogen geweest. Aan de startlijn stonden toen, onmiddellijk na de oorlog, Italiaanse en Poolse arbeidskrachten voor de Waalse en Vlaamse steenkoolmijnen. Na de ramp van Marcinelle (1956) zouden in de rit ook nieuwe renners meefietsen: Spanjaarden, Grieken, Marokkanen en Turken. Eind jaren zestig zou men van beleidszijde de bergachtige jo-jo-beweging van de in- en uitvoer van buitenlandse arbeidskrachten volgens de grillen van de produktieschommelingen verlaten, voor een duurzaam vestigings- en gezinsherenigingsbeleid.

Langs de fabriekspoort om zouden de renners een vlakke route aflopen en langsheen het weelderige veld van consumptie, gewaarborgde huisvesting en onderwijs een duurzame verbetering van de parcoursvoorwaarden genieten. Dat was alvast de uitgestippelde route.

De tijd (periode) van de integratie

Maar de rit zou in de jaren zeventig met onverwachte tegenwind en hevige stormen moeten kampen. De renners verlieten steeds meer het geplande pendelspoor 'van bedrijf naar huis en terug' om zich overal wat over het land te verspreiden. Jongere generaties die de start nauwelijks hadden meegemaakt, dachten als volmondige staatsburgers in België te kunnen leven en vroegen om betere fietsen, goede trainers en kansen om ook eens een etappe te winnen.

Maar dat was buiten de waard gerekend. Het onweer van een opgeschrikte publieke opinie en de tegenwind van de laagconjunctuur legden spijkers op de weg. Het wegdek vertoonde steeds bredere barsten. De rijbaan werd nauwer.

De belofte om de weg via het 'stemrecht op gemeentelijk niveau voor niet-Belgen' weer beter berijdbaar te maken, werd op de lange baan geschoven. De moeilijke omweg via de Belgische naturalisatie zou de voorwaarde blijven om in het politieke arena mee te trappen. Wie over een voldoende afstand een foutloos parcours had afgelegd, zou een relatieve voorsprong worden toegezegd om zo het hoofdpeloton van de Belgische staatsburgers te vervoegen (automatische toekenning van de nationaliteit; ruimere optiemogelijkheden; goedkopere procedures, enz.).

De perikelen van de Belgische staatshervorming vertroebelden gaandeweg baan, parcours en peloton en duwden de renners in een ondoorzichtig en onoverzichtelijk kluwen van wegjes en steegjes. Kringloop en ter plaatse trappen waren voortaan schering en inslag. Opluchting kwam er toen acht jaar na de 'beruchte' hongerstaking van de studenten tegen het voorstel van de toenmalige Minister van Justitie A. VRANCKX, de wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (de zgn. Wet MOUREAUX van 15 december 1980) werd uitgevaardigd die de oude wet op de vreemdelingenpolitie definitief zou vervangen. Er kwam meer duidelijkheid met betrekking tot de samenstelling van de ploegen (EG-onderdanen, niet EG-onderdanen, studenten, asylanten, enz.). De af te lopen administratieve parcours werden duidelijker uitgestippeld. De toeschouwers mochten het parcours niet meer verstoren. De gemeenten mochten de inschrijving van buitenlanders niet meer weigeren en de minister van justitie moest zijn sancties nu motiveren en tegen de beslissingen van zijn administraties was voortaan beroep mogelijk. De rechten van verdediging werden ook voor buitenlanders een afdwingbaar recht. De Wet MOUREAUX was ontegensprekelijk een belangrijke bergrit die het verloop van de koers verder zou bepalen.

Een en ander belet niet dat de complexifiëring van de staatsstructuren en de verenigvuldiging van de bevoegdheidsniveaus de naleving van het koersreglement voortaan stukken minder eenvoudig zouden maken. Op de toepassing van de koersregels werd vanop steeds talrijkere beleidsniveaus toegezien, aan de hand van de wetgeving en sancties die per maatschappelijk domein (verblijfswetgeving, arbeidsreglementering, huisvesting, onderwijs, sociale zekerheid, enz.) variëren en meestal onvoldoende aansluiting op elkaar vertonen. Op de meest uiteenlopende paden wordt nu controle uitgeoefend: door de federale regering, door de gewestelijke instanties en door de gemeenschappen, door lokale overheden ... De beleidsperspectieven willen wel eens verschillende accenten leggen: nu eens ligt de nadruk op emancipatie, dan weer op de bestrijding van achterstand, op categoriale aanpak, op lokale werking, op het respect voor de internationale maatstaf van de mensenrechten, enz.

Commissies, studiegroepen, verenigingen, onderzoeksinstellingen en steunpunten, verslagen in rapporten, witboeken en studiedagen over de uitputting en de groeiende wrevel die leven bij de renners, bij de trainers en bij bepaalde koersorganisatoren.

Het spektakel dreigt chaos te worden. Om drama's te voorkomen wordt de koersleiding aan een Koninklijk Commissaris toevertrouwd, die beleidsadvies moet verstrekken opdat het parcours verder in de goede banen zou lopen. De Commissaris levert in de kortste tijd veel en goed werk: lijvige rapporten liggen sinds enkele jaren voor. Ze bevatten nauwkeurig cijfermateriaal, maken een balans op van de voor- en nadelen van bepaalde buitenlandse beleidsmodellen inzake discriminatiebestrijding, wegen in deze uiteenlopende typen van regelgeving tegen elkaar af, formuleren voorzichtige besluiten of zetten zich schrap tegen deze of gene ontwikkeling, enz.

Het is de vraag of de rapporten echt aan de weg timmeren. Zij dragen geen pasklare recepten aan. De politieke wil om de rapporten in dwingende beleidsinstrumenten te vertalen is ver te zoeken. Die onwil voedt het ongenoegen bij de kiezers, of is het omgekeerd? De verkiezingsresultaten van 24 november 1991 zijn een te-

ken aan de wand: de kiezer langs het parcours is grimmig, opgejut en schreeuwt luidkeels zijn ongenoegen.

Inmiddels heeft de Koninklijke Commissaris de wapens ingeleverd. De opdracht is met de nodige luister, eerbetogingen en een eindrapport ten einde gebracht. Met brede consensus, die veel weg heeft van een noodkreet, wordt door de regering begin 1993 een nieuw parcours uitgestippeld: voortaan zijn sleutelbegrippen als 'inpassing' door (het bevorderen van) 'gelijke kansen' en 'racismebestrijding' aan de orde. De eindstreep zou, naar verluidt, niet meer veraf zijn. De nog af te lopen weg zou de renners niet meer voor onoverkomelijke hindernissen of verrassingen mogen plaatsen. Dat is althans de verzekering.

Een goed bemand 'Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding' zou het parcours verder rustig bewaken.

De tijd van de inpassing

De artikels die in dit themanummer zijn verzameld plaatsen enkele bakens langsheen het in ons land door de overheid en door migranten zelf sinds 1985 gefietste parcours. In 1985 publiceert de N.F.W.O.-contactgroep 'Wetenschappelijk Onderzoek – buitenlandse minderheden in Vlaanderen/België' het *Witboek Integratiebeleid Buitenlandse Minderheden in Vlaanderen-België*. Het Witboek biedt tot vandaag een referentiewerk over de wetenschappelijke studie van de minderhedenproblematiek in ons land. De bijdrage van Lode VAN LOOCK en Els DESLÉ vat het in ons land sinds het Witboek afgelegde parcours nog eens samen. Voor velen is het een bekende weg. VAN LOOCK en DESLÉ herinneren aan het pionierswerk van enkele onderzoekers die, in Vlaanderen, de storm tijdig hebben voelen opkomen en de krachten hebben gebundeld om de eerste alarmsignalen op te steken. Tevergeefs, zo is achteraf gebleken. De bijdrage van VAN LOOCK en DESLÉ is inmiddels door de feiten achterhaald. Het biedt vooral een terugblik op de periode die onmiddellijk voorafgaat aan wat verder in dit nummer in de bijdragen van Bernard HUBEAU, Ruth STOKX en Marie-Claire FOLETS als de grote thema's en de hete hangijzers van het vreemdelingenbeleid in ons land wordt besproken: gelijkberechtiging en anti-racisme. De bijdragen van Bernard HUBEAU en Ruth STOKX zullen voor de meesten een nieuw licht werpen op de recentste wijzigingen aan het wettenapparaat waarover wij in ons land inmiddels effectief beschikken om de strijd van de gelijkberechtiging en het anti-racisme aan te binden. De oprichting van het 'Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor racismebestrijding' en de grondige herziening van de antiracismewet van 1981 zijn concrete etappes op de weg naar een stukje rechtvaardiger samenleven met buitenlandse individuen en leefgemeenschappen in ons land.

Marie-Claire FOLETS plaatst in haar bijdrage deze recente etappes in het landschap van onze interne rechtsorde tegen de achtergrond van het ruimere en juridisch reeds stevig onderbouwde gelijkheidsbeginsel. Zij trekt de vraag open naar de factoren – juridische en maatschappelijke – die in onze samenleving vandaag de systematische achterstelling van bepaalde groepen en individuen in de hand werken. Groepen en individuen die onbekend zijn met de regels van de maatschappelijke omgang in de meerderheidssamenleving, lopen door die onbekendheid

extra risico op moeilijk in te halen achterstand in de wedloop om gelijke startkansen.

De bijdrage van Frédéric BERNARD geeft een overzicht van de dwangmaatregelen die, in toepassing van de reglementering van het verblijf van vreemdelingen op Belgisch grondgebied, aan de overheid bevoegdheid verlenen om vreemdelingen die niet gemachtigd noch toegelaten zijn tot een verblijf in België, op te sluiten of te verplichten in een bepaalde plaats te verblijven of van sommige plaatsen verwijderd te blijven. De analyse is origineel in de mate dat zij, zonder een diepgaande analyse van de rechtsleer en de rechtspraak over administratieve aanhoudingen te bieden, toch een handig overzicht geeft van de bestaande dwangmaatregelen sinds de inwerkingtreding van de recentste wetswijzigingen.

De bijdrage van Patrick HEBBERECHT brengt enkele vooralsnog onuitgegeven gegevens over de beleving van geweld en criminaliteit bij migranten. De bijdrage is vooral bedoeld als een allereerste samenvatting van twee recente studies aan de Gentse rechtsfaculteit over criminaliteits- en geweldsbeleving bij migranten. Voor een diepgaande bespreking van de onderzoeksgegevens is het te vroeg. Daarvoor blijven de gegevens vooralsnog onvoldoende representatief. Er is nood aan meer en omvattender problematisering van dit in Vlaanderen nog grotendeels onbekende deelaspect van het migrantendossier.

Achteraan in de bundel zijn de recensies opgenomen van drie verzamelbanden en een monografie die in de verlopen maanden in Vlaanderen zijn verschenen met betrekking tot de thematiek van deze bundel. Zij zijn hier gekozen voor de schaar perspectieven die zij de lezer bieden op het steeds ruimere en complexere onderzoeksgebied van de multiculturele samenleving. Zij doen doorheen de illustraties die zij uitdiepen ook vrezen dat de eindmeet van de geslaagde en werkbare samenlevingsformule in de multiculturele context van hedendaags Vlaanderen nog ver is en dat de weg ernaartoe steeds moeilijker berijdbaar wordt.

Albert MARTENS
Marie-Claire FOBLETS